

## מוקצה מחמת מצוה – סכך, ד' מינים, נרות חנוכה

יונתן שי פרידמן

סעיף ב - וכן אוכלים ומשקים שתולין בסוכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמנה, אפילו נפלו (ובי"ט ושבט אסור לטלטל דמוקצים הם)

ביאור הגר"א או"ח ס' תרלח ובי"ט כו' שכל שאסור באכילה אסור בטלטול אפי' אינו אסור רק מדרבנן... וכמ"ש שם מ"ה א' אין מוקצה לר"ש אלא שמן כו' הואיל והוקצה למצותו כו' אלמא דאף בטלטול אסור... ומדמה שם בגמרא לנוי סוכה ובירוש"ל פ"ג גבי לולב ביום טוב הראשון הניחו בארץ אסור לטלטלו א"ר אבין זאת אומרת דאסור בהנייה ולכך הוא מוקצה:

משנה ברורה תרלח (יד) ובי"ט ושבט וכו' - אבל בחוה"מ לא שייך איסור טלטול וע"כ אם נפלו מותר לטלטל ולהחזיר למקומו:

ביאור הלכה ס' תרלח ד"ה ובי"ט ואם נפלו הנויין על השולחן וא"א לאכול י"א דמשום אוכל נפש ביום טוב מותר לטלטל המוקצה ולהסיר, והפ"ג מסיק דאם אפשר ע"י טלטול מן הצד לנער הטבלא וכדומה יעשה ולא יטלטל בידיים ע"ש ולענ"ד אם קסמי הסכך נושרין הרבה על השולחן אפשר דמותר לטלטל אף בשבת להסירן אם נמאס מזה מידי דהוי אגרף של רע:

שולחן ערוך או"ח תרנג"א הדס של מצוה אסור להריח בו, אבל אתרוג של מצוה מותר להריח בו מן הדין, אלא שלפי שנחלקו אם מברכים עליו אם לאו יש למנוע מלהריח בו.

שולחן ערוך או"ח תרנ"ב: ביום שבת אינו נוטל, אפי' אם הוא יום ראשון. הגה: ואסור לטלטל הלולב בשבת, דהוי כאבן; אבל אתרוג מותר בטלטול, דראוי להריח בו; ואסור ליתנו על הבגד, אפי' בי"ט, דמוליד ריחא.

משנה ברורה תרנ"ג (ג) הלולב - וה"ה הערבות וההדסים: (ד) דהוי כאבן - ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור ולא דמי לשופר דשריין בס"ס תקפ"ח לטלטלו לצורך גופו ומקומו דשאני התם דהוי כלי וראוי לאיזה דבר כלשאו בו וכדומה משא"כ הכא דעץ בעלמא הוא:

ט"ז או"ח תרנ"ג: ואסור לטלטל הלולב. - בס"י תקפ"ח הביא רמ"א בשופר שאסור לטלטל כ"א לצורך גופו ומקומו וא"כ כאן נמי שרי לטלטל הלולב לצורך גופו ומקומו:

ח"י אדם כלל סו יא - מוקצה מחמת מצוה הוא כל דבר שהקצה למצוה בין בחול ובין בשבת, ואם כן אסור ליהנות מהן. וכיון דאסור ליהנות מהן, לכן בשבת ויום טוב אסורין בטלטול. אבל בחול ואפילו בחולו של מועד לא שייך איסור טלטול. ואיזה דבר הוא מוקצה למצוה, כגון נר של שבת, ונר של יום טוב, ונוי סוכה, ואתרוג, ולולב, והדס, וערבה, אפילו הערבה שנוטלין בהושענא רבה, ונר חנוכה, בכל זה אסור להסתפק מהן, משום ביטול מצוה, וכל שכן מנר שדולק בשבת ויום טוב דאסור משום מכבה. ואפילו ליהנות מהן בענין שאין בו ביטול מצוה, אפילו הכי אסור משום ביזוי מצוה, דכיון שהקצה למצותו, כל משך מצותו הם אסורים: יג - כל דבר אינו אסור אלא למה שהקצה אותו, דהיינו אתרוג לא הקצה אלא מאכילה, ולכן מותר להריח בו מן הדין... וכן אסור לטלטל הלולב בשבת. ונראה לי דלא מבעיא לצורך גופו דאסור, כיון שכבר הקצה למצוה, אלא אפילו לצורך מקומו, אסור, דהוי כאבן:

ח"י אדם כלל סז סעיף כז לטלטל מוקצה לצורך מצוה, אם על ידי טלטול זה מקיים המצוה, כגון ששחט ביום טוב וצריך לכסות ואין לו עפר מוכן, מותר. אבל אם אינו כך אלא שעל ידי זה יוכל לקיים המצוה אחר כך, אסור, כגון שירדו גשמים על סוכתו וכבר פסקו הגשמים ועדיין מטפף, ולכן אינו יכול לאכול בסוכה, אסור לנער הסכך כדי שיפלו המים למטה. לא מבעיא להגביה הסכך ולטלטל אסור משום סתירת אהל, אלא אפילו להכות עליו בידו, אסור, שהרי מנענע בידו והוי טלטול ממש ואסור, שהרי לא מקיים על ידי זה המצוה אלא שהוא מכשירי מצוה, ולכן אסור. אבל להכות עליו במקלות שאינם מוקצים, הוי טלטול מן הצד ומותר...

שבת כב.

אמר רב יהודה אמר רב אסי (אמר רב): אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי: וכי נר קדושה יש בה! מתקיף לה רב יוסף: וכי דם קדושה יש בו? דתניא: ושפך וכסה - במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזיוות עליו. הכא נמי - שלא יהו מצות בזיוות עליו. בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו להסתפק מנוי סוכה כל שבעה? אמר להו: הרי אמרו, אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. אמר רב יוסף: מריה דאברהם! תלי תניא בדלא תניא. סוכה - תניא, חנוכה - לא תניא. דתניא: סככה כהלכתה, ועטרה בקרמית ובסדינין המצויירין, ותלה בה אגוזים אפרסקין שקדים ורמונים ופרכילי ענבים, ועטרות של שבלים, יינות (של) שמנים וסלתות - אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג, ואם התנה עליהן - הכל לפי תנאו. אלא אמר רב יוסף: אבהוין דכולהו דם...

שולחן ערוך או"ח תרע"ב: ...צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן.

שולחן ערוך או"ח תרע"ד: הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו...

משנה ברורה תרע"ז (יח) מן השמן הצריך וכו' - היינו שלא נתן תחלה רק כשיעור הדלקה ונכבה באמצע ונתר ולכן אסור דהוקצה למצותו ואסור להנות הימנו אבל אם נתן הרבה בנר ונתר מותר להשתמש בו לכתחלה וכמו שכתב לעיל בסימן תרע"ב ס"ב. ודע דיש פוסקים שסוברין דאם נתן השמן בסתם הוקצה כל השמן אם לא דהתנה לכתחלה שלא יאסור אלא כשיעור.

משנה סוכה מה. ...ואותו היום... מיד תינוקות שומטין את לולביהן, ואוכלין אתרוגיהן.

שבת מה. דתני רבי חייה בר יוסף קמיה דרבי יוחנן: אין נוטלין עצים מן הסוכה ביום טוב אלא מן הסמוך לה, ורבי שמעון מתיר. ושנין בסוכת החג בחג שהיא אסורה. ואם התנה עליה - הכל לפי תנאו. - כעין שמן שבנר קאמרינן, והואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו.

רש"י שבת מה. ושנין בסוכת החג בחג - שהוקצה למצותה, דמצותה כל שבעה, אלמא: כל שעת מצותה נוהג מוקצה שלה, ואף על גב דליכא איסור סתירה.

בית הבחירה למאירי, שבת מה. ולענין ביאור השמועה מ"ש כאן כעין שמן שבנר קאמינא הוא מפני שאמרו תחלה אין מוקצה לר' שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק והואיל והוקצה לאיסורו והוקצה למצותו...

תוספות שבת מד. ד"ה שבנר ואחר השבת מותר אפי' לר' יהודה וה"נ תניא לקמן גבי נוי סוכה אסור להסתפק מהן עד מוצאי י"ט האחרון אבל בתר הכי שרי וקשה לר"י דמ"ש מנר חנוכה דתניא כבה ליל ראשון מוסיף עליו בליל ב' ומדליק בו כבה ליל ח' עושה לו מדורה בפני עצמו מפני שהוקצה למצותו ואומר ר"י דנר חנוכה עיקרו לא להבה אלא לפרסומי ניסא ומשום חביבותא דנס אינו מצפה שיכבה אלא מצפה לגמרי למצוה אבל נר שבת להנאתו בא יושב ומצפה שיכבה ולכך מותר...

סוכה ט. דאמר רב ששת משום רבי עקיבא: מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה - תלמוד לומר חג הסוכות שבעת ימים לה'.

שולחן ערוך או"ח תרלח סעיף א - עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפילו קיסם לחצוץ בו שיניו אסור) ואין ניאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום הז' כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות, והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום. הגה: ואפילו נפלה הסוכה, אסורים ולא מהני בה תנאי...